

До спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03
у Донбаській державній машинобудівній
академії МОН України

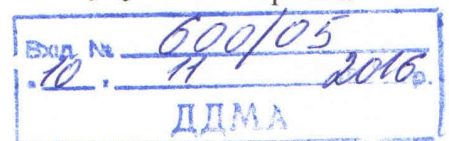
ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Біленької Юлії Олексіївни на тему «Регулювання природних монополій у сфері електропостачання в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми, її зв'язок з науковими планами

Вирішення завдань підвищення ефективності функціонування національної економіки, покращення цінової конкурентоспроможності та фінансової результативності вітчизняних виробників, збільшення доступності інфраструктурних послуг населенню обумовлює необхідність пильної уваги до процесів розвитку сфери постачання електричної енергії. У зв'язку з цим, варто зазначити, що її технологічна та економічна значущість в національній економіці – з одного боку, та природно-монопольний характер – з іншого, – визначають складність і багатоаспектність проблем регулювання її функціонування і розвитку. Передусім, це стосується і регулювання рівня тарифів на електричну енергію для підприємств та фізичних осіб, і попередження зловживання ринковою владою, і знаходження балансу між інтересами галузевих підприємств та споживачів електроенергії. За цих умов завдання теоретичного та науково-практичного обґрунтування шляхів удосконалення регулювання природних монополій в сфері електропостачання має безсумнівну актуальність та народногосподарську значущість.

Додатковим аргументом на користь актуальності теми дослідження Біленької Ю.О. виступає той факт, що воно виконувалося у відповідності до тематики НДР Макіївського економіко-гуманітарного інституту Міністерства

освіти і науки України, зокрема, наукових тем: «Соціально-економічні проблеми адаптації суб'єктів реального сектору в сучасних умовах» (номер державної реєстрації 0109U005226, 2009-2012 рр.) та «Інноваційний розвиток суб'єктів господарювання: проблеми і шляхи їх вирішення» (номер державної реєстрації 0109U005227, 2009-2012 рр.); Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України «Механізм фінансово-економічного управління розвитком на макро- і мікрорівні» (реєстраційний номер 0114U003938, 2014-2016 рр.).

Основні результати дисертації та ступінь їх наукової новизни

Автором послідовно, у відповідності до поставленої мети було вирішено низку завдань дослідження, які дозволили отримати нові наукові результати теоретичного та методичного характеру.

Зокрема, на основі критичного аналізу літературних джерел дисертантом узагальнено теоретичні підходи до розуміння сутності природних монополій та поглиблено наукові уявлення про їх роль в інфраструктурному забезпеченні функціонування і розвитку національної економіки, зокрема, автором розвинуто підхід до декомпозиції ринку електропостачання як природно монопольного ринку з урахуванням таких ознак, як кількість фірм, контроль над ціною, бар'єри входу в галузь, тип ринкового блага, наявність благ-субститутів, характер цінової еластичності попиту, наявність специфічних екстерналій, ефективність економічної поведінки та ін. (с. 15-30).

На відміну від існуючого нормативно-правового визначення терміну «природні монополії», Біленька Ю.О. робить акцент на характері товару та доступу до нього, визначаючи інституціональні передумови державного втручання в процеси ринкової торгівлі цим товаром. Це дало змогу виокремити дві базові форми регулювання: пряму форму, що ґрунтується на повному контролі над галуззю через інститут державної власності та трансформацію зовнішньої функції регулювання у внутрішню функцію

управління та непрямую форму – регулювання галузевого ціноутворення або створення конкурентної системи доступу на ринок (с. 40-48).

Заслуговує на увагу виважений та ретельно обґрунтований підхід до концептуального обґрунтування імперативів державного регулювання природних монополій у сфері енергопостачання, в рамках якого дисертант не тільки визначив основні об'єкти регуляторного впливу у їх взаємозв'язку, але й окреслив інструментально-методичне та інституційне забезпечення його здійснення (с. 52-63).

Роботу відрізняє глибокий аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку сфери генерації та відпуску електричної енергії України, який проведено автором на основі розвинутого автором комплексу напрямів визначення відмінних особливостей функціонування сегментів генерації, транспортування та збуту сфери електропостачання, що дозволяє підвищити обґрунтованість стратегічних орієнтирів розвитку галузі (с. 67-105). Цей аналіз доповнено розглядом проблем ціноутворення на ринку електричної енергії з урахуванням монопольного становища, для чого автором удосконалено методичні положення модифікації індексу Лернера. Зокрема, об'єктивно встановлено наявність зловживань монопольним становищем при тарифоутворенні низкою обленерго (с.108-112).

Розв'язання діагностованих в дослідженні проблем розвитку сфери електропостачання в Україні пропонується з використанням відповідного організаційно-економічного забезпечення, яке представлено у вигляді секторних ланцюжків регулювання природних монополій у сфері електропостачання (с. 117-139).

Крім того, в роботі обґрунтовано методичний підхід до аналітичного забезпечення процедури встановлення багатоставочного тарифу на роздрібному ринку електроенергії, згідно з яким для кожного сегменту роздрібного ринку передбачається встановлення мінімального соціального тарифу та соціальної норми споживання.

Ступінь вірогідності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість та вірогідність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи Біленької Ю.О. визначається низкою передумов, серед яких:

логічна постановка завдань дослідження та їх послідовним розв'язанням;

використання адекватних поставленим завданням методів наукового дослідження (монографічний та абстрактно-логічний метод, аналіз та синтез; системний підхід, структурна декомпозиція; статистичні методи; структурно-функціональний метод; економіко-математичне моделювання);

глибоке опрацювання фактологічних джерел, статистичних даних вітчизняного та зарубіжних ринків;

толерантність та поважність у науковій полеміці в ході аналізу літературних джерел;

апробація результатів дослідження на конференціях різного рівня.

Науково-практична значущість результатів дослідження

Науково-практична значущість результатів дослідження Біленької Ю.О. визначається доведенням їх до рівня конкретних рекомендацій щодо удосконалення системи державного регулювання природних монополій у сфері електропостачання в Україні і результативністю впровадження останніх. Результати дослідження використані в діяльності Комітету з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки Верховної Ради України (довідка від 25.01.2016 р. б/н); ПАТ «Донбасенерго» (довідка від 21.01.2016 р. № 124-12/2); ТОВ «Союз-Енерго» (довідка від 18.01.2016 р. № 54).

Повнота викладу в публікаціях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення і висновки, отримані в ході дослідження достатньою мірою опубліковані у 15 наукових працях, а саме: шість публікацій у наукових фахових виданнях України (з яких одна – у виданні, що входить до міжнародних наукометричних баз), одна публікація – у інших виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, вісім публікацій здійснено за результатами участі у конференціях.

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертаційної роботи, в основному тексті автореферату відображено наукові здобутки, які характеризуються новизною.

Зауваження до змісту й оформлення дисертаційної роботи

Оцінюючи в цілому позитивно основні результати дисертаційної роботи Біленької Ю.О. слід звернути увагу і на окремі дискусійні положення і недоліки.

1. Викликає певні сумніви ефективність запропонованої в роботі процедури встановлення багатоставочного тарифу (с. 153-159). Згідно принципу ціноутворення Рамсея максимальне тарифне навантаження відповідає споживачам з нееластичним попитом на електроенергію та мінімальними рівнями доходу. Таким чином спотворюється головна настанова регулювання природних монополій у сфері електропостачання - скорочення втрат суспільного добробуту.

2. Практика дослідження монопольних утворень передбачає визначення суспільних втрат від зловживання суб'єктів господарювання монопольною владою. Автор роботи в підрозділі 3.1 наголошує на наявності суттєвих втрат добробуту у секторі дистрибуції електроенергії (с. 148-150). Ці висновки, на нашу думку, потребують додаткової емпіричної верифікації шляхом кількісного розрахунку відповідних втрат.

3. Пропозиції автора перш за все стосуються подальшого розвитку інструментарію державного регулювання на роздрібному ринку на умовах скорочення перехресного субсидіювання (розділ 3). Разом з тим, проблема штучного перерозподілу коштів та перехресного субсидіювання є актуальною і для сектора генерації. Бажано б було в роботі навести пропозиції з удосконалення системи державного регулювання тарифної політики оптового ринку електроенергії для суб'єктів пропозиції.

4. Автор ідентифікує науковий результат, отриманий в розділі 2 роботи як систему оцінки стану і тенденцій розвитку природних монополій у сфері електропостачання. Разом з тим, структура цієї системи в роботі не наводиться і потребує уточнення.

5. Висновки і рекомендації дослідження були б більш повними, в разі якщо її пропозиції стосувалися не лише захисту малозабезпечених прошарків населення від зростання цін на електроенергію в умовах скорочення перехресного субсидіювання в сфері електропостачання, а й конкретних заходів тарифоутворення для промислових споживачів з метою попередження впливу зловживань монопольною владою на рівень витрат у реальному секторі національної економіки.

Загальний висновок

Таким чином, можна зробити наступні висновки:

1. Дисертаційна робота Біленької Юлії Олексіївни «Регулювання природних монополій у сфері електропостачання в Україні» є результатом самостійно виконаного наукового дослідження, яке відповідає за змістом паспорту наукової спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, містить оригінальні теоретичні, методичні та науково-практичні результати, цінність яких підтверджується впровадженням у навчальний процес та практичну діяльність на різних рівнях управління.

2. Результати дисертації опубліковані повною мірою

3. Автореферат дисертації відображає її зміст і розкриває основні наукові здобутки автора

Наведене дає підстави вважати, що робота відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор Біленька Юлія Олексіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент –

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри національної
та міжнародної економіки.
Класичного приватного університету
(м. Запоріжжя)

О.І. Трохимець

О.І. Трохимець

*Державний
проректор*

О.І.

О.В. Токарчук